

روزانه ها ... <http://rouzaneha.org>

خانه قلم ها پیوندها

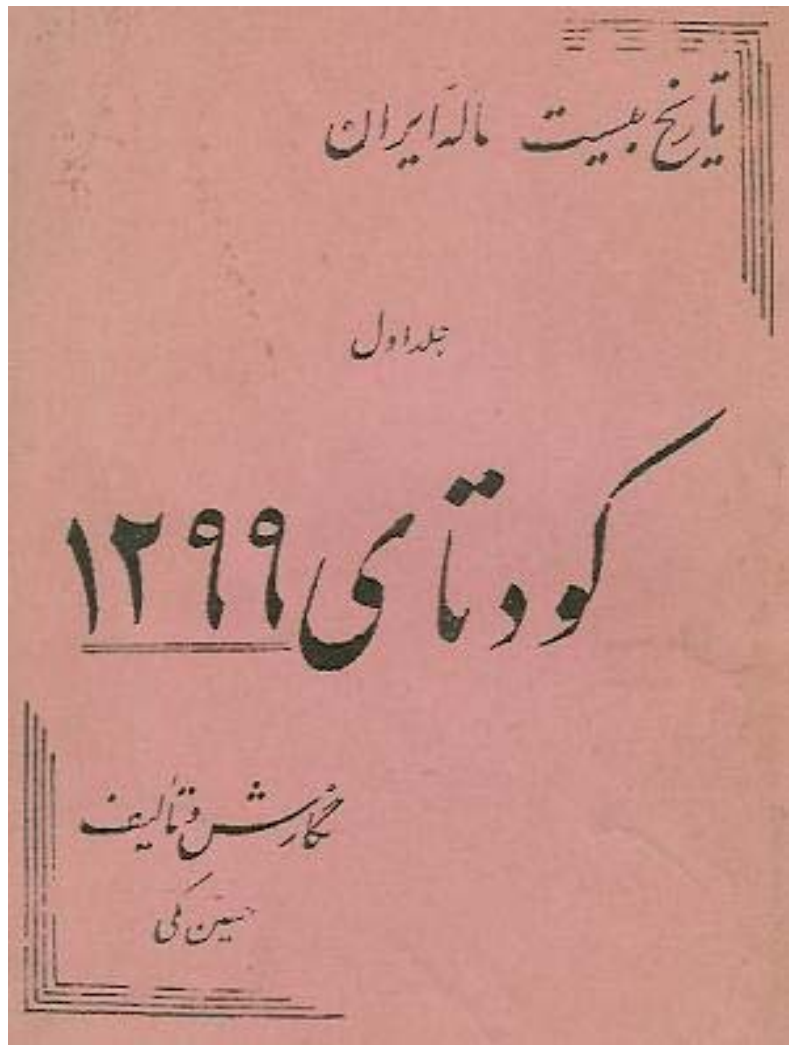

آوردن این مطالب نه به معنای تأییدست و نه تبلیغ و نه ... تنها برای خواندنست و ...

آراد (م.) ایل بیگی گاه روزانه های دیروز ... و امروز

492

حسین مکی : جنگهای تنکابن یا خاتمه نهضت جنگل

فهرست مطالب

موضوع	صفحه	موضوع	صفحه
۲۰- فامزدهای کودتا	۷۷	۶۱- مقدمه	۵۵۵
۲۱- رفع بحران کابینه سپهدار	۸۴	۲- مشیرالدوله میآید تا افکار عمومی را که بر اثر قرارداد بهیچان آمده بود تسکین دهد	۶
۲۲- فصل دوم - کودتای سوم اسفند ۱۲۹۹	۸۷	۳- معرفی کابینه مشیرالدوله	۵
۲۳- رابطه کودتا با سیاست خارومیانه	۹۷	۴- کابینه مشیرالدوله چه میکند؟	۷
۲۴- حلقه فولادین در پیرامون شوروی	۹۸	۵- مجلس ۱۲ - آیا انتخابات وثوق الدوله‌ای باطل است؟	۹
۲۵- ملاقات رضاخان با آبرن سائده	۹۹	۶- قیام خیابانی	۱۲
۲۶- بسمت تهران - پیش مارش	۱۰۲	۷- قیام چاکر و ناهیه‌ها و تشکستانی‌ها بر علیه انگلیسها	۲۲
۲۷- سرولشت ایران در مهمانخانه قزوین تعیین میشود	۱۰۶	۸- چرا پدلندن؟	۲۴
۲۸- کودتای ۱۲۹۹ - تصرف تهران	۱۱۰	۹- قرار داد منشأ و موجد تاریخ اخیر ایران است	۲۷
۲۹- شاه لب‌گزم می‌کنند و فرمان ریاست وزرایی سیدضیاء را صادر میکنند	۱۱۴	۱۰- نخستین قدم در شاهرآه	۳۱
۳۰- توقیف شدگان	۱۱۷	۱۱- علل سقوط کابینه مشیرالدوله	۳۳
۳۱- اولین بیانیه رئیس الوزرا - سیدضیاءالدین	۱۲۵	۱۲- رگ حساس قطع میشود!!	۳۹
۳۲- انتباهات سیدضیاءالدین	۱۲۹	۱۳- سقوط کابینه مشیرالدوله	۴۱
۳۳- مخالفت دکتر مصدق با سیدضیاءالدین	۱۳۴	۱۴- کابینه سپهدار - سپهدار میآید استوار و سلسکی میرود	۴۵
۳۴- معرفی وزراء به پیش گاه شاه	۱۳۸	۱۵- انفصال استوار و سلسکی	۴۶
۳۵- انحلال وزارتخانه‌ها	۱۴۰	۱۶- نقشه تجدید میشود	۵۰
۳۶- امضای پیمان ایران و روسیه	۱۴۳	۱۷- مجلس مشاوره عالی	۵۲
۳۷- قبول عضویت ایران در مجمع اتفاق ملل	۱۴۴	۱۸- روابط ایران و شوروی و قرارداد ۱۹۲۱	۶۱
۳۸- تأثیر بیانیته رئیس الوزرا در مردم تهران	۱۴۷	۱۹- اعلام حکومت نظامی بیانیته رئیس الوزرا (سپهدار) کودتا برای جلوگیری از کودتاها	۶۱
۳۹- راجع به تصرف فیروزه و جزایر واقع در خلیج استرآباد	۱۴۸		
۴۰- رفتار سیدضیاءالدین نسبت به شاه	۱۵۲		
۴۱- افکار سیدضیاءالدین	۱۵۳		
۴۲- علت توجه شاه نسبت به سردار سپه	۱۵۴		
ب		ب	
۶۷- سقوط کابینه	۲۱۲	۴۳- قبول انقای قرارداد ایران و انگلستان	۱۵۶
۶۸- نمونه‌ای از قضاوت نویسندگان درباره سیدضیاء و کابینه او	۲۱۶	۴۴- وضع مالی کابینه سیدضیاءالدین	۱۵۹
۶۹- وقایع بعد از کودتا. تشکیل کابینه قوام السلطنه	۲۳۳	۴۵- دستگیری قوام السلطنه و والی خراسان و سایر دوله‌والی غرب	۱۶۱
۷۰- استخلاص محبوسین	۲۳۵	۴۶- دستورات هیئت وزراء	۱۶۷
۷۱- مسافرت ولیعهد	۲۳۸	۴۷- قضاغدام چند نفر از محبوسین	۱۶۹
۷۲- اوضاع گیلان	۲۳۹	۴۸- اختلاف نظر فیما بین رئیس الوزرا و سردار سپه	۱۷۱
۷۳- معرفی هیئت وزراء	۲۳۹	۴۹- لندن اظهار رضایت میکند	۱۷۳
۷۴- اقدامات سردار سپه در کابینه جدید	۲۴۵	۵۰- مجلس ضیافت شب ۲۰ حمل (معروف به مجلس دروغ)	۱۷۴
۷۵- وضع مالی کابینه	۲۴۶	۵۱- اوضاع آذربایجان	۱۸۱
۷۶- مقدمات افتتاح دوره چهارم تقنینیه	۲۴۷	۵۲- قتل خابیل طورزنی	۱۸۱
۷۷- دورنمای از زندگی مدرس	۲۵۳	۵۳- تلگراف وزیر مختار شوروی	۱۸۲
۷۸- اقدامات کابینه قوام السلطنه	۲۶۴	۵۴- منع استعمار ترابک	۱۸۵
۷۹- مخالفت با اعتبارنامه‌ها	۲۶۸	۵۵- اولین بحران کابینه سپه	۱۸۵
۸۰- جنگهای مازندران	۲۶۹	۵۶- ورود وزیر مختار شوروی به تهران	۱۸۸
۸۱- عزاداری در تکیه قزاقخانه: نظارات مذهبی	۲۷۱	۵۷- مردم و دولت	۱۹۰
۸۲- مساعدت با قحطی زدگان روسیه	۲۷۴	۵۸- اقدامات کابینه سیدضیاءالدین	۱۹۳
۸۳- الفاء کنترات مستشاران انگلیسی	۲۷۴	۵۹- تغییر محل اردوی قزاق	۱۹۶
۸۴- انحلال قسمتی از پلیس جنوب	۲۷۵	۶۰- قلع و قمع اشترار خراسان. توقیف مرسل تعقیب زبردستانت	۱۹۹
۸۵- سرگذشت کلنل محمد تقیخان پسیان	۲۷۵	۶۱- رفع بحران کابینه	۱۹۹
۸۶- مرگ کلنل همکار و حریف خانم‌داد	۳۰۳	۶۲- شدت نیرکی روابط سیدضیاءالدین با سردار سپه	۲۰۳
۸۷- جلسه خصوصی تثبیت کابینه	۳۰۴	۶۳- یکی از عوامل مؤثر سقوط کابینه	۲۰۴
۸۸- دستگیری سید یوسف از اشترار اصفهان	۳۰۷	۶۴- نظارات تبر علیه کابینه	۲۰۵
۸۹- نفوذ در شهر بانی	۳۰۷	۶۵- اقدامات سیدضیاءالدین برای ابقاء مقام خود	۲۰۶
۹۰- جنگهای تنکابن یا خاتمه نهضت جنگل	۳۰۸	۶۶- اقدامات وزیر جنگ	۲۰۹

موضوع	صفحه
۹۱- کشف کمیته سری	۳۳۷
۹۲- بازهم يك ماور	۳۴۱
۹۳- اعتصاب معلمین مدارس	۳۴۱
۹۴- كماك به قحطی زدگان روسیه	۳۴۲
۹۵- تعویض امتیاز نفت شمال بکمپانی استاندارد داویل امریکائی	۳۴۴
۹۶- اقدامات سردار سپه برای متحدالشکل کردن لباس ژاندارم و قزاق	۳۵۳
۹۷- دومین مسافرت احمدشاه بارو یا	۳۵۴
۹۸- استعفای کابینه قوام السلطنه	۳۵۹
۹۹- تشکیل کابینه مشیرالدوله	۳۶۰

... نهضت جنگل

و پنج سه از نردن
اقدامات ساعدالدوله

همیشه فرارهای عده شجاع السلطان که به قشلاق فرار کرده و وارد شهنشوار میشوند از طرف ساعدالدوله بخلع سلاح آنها مبادرت گشته پس از گرفتن اسلحه آنها را خارج مینمایند .

اقدامات احسان الله خان

احسان الله خان که قوایش را در قلعه کوه جای داده بود همیشه خبر جنگ را میشوند بغوریت برای کمک متحدین خود شتافته و چون از مغلوبیت و خلع سلاح آنها مستحضر میشود برای جنگ با متحد دیگر خود یعنی ساعدالدوله عازم شهنشوار میشود . ساعدالدوله نیز هر قدر از قوهای شصت تیر و تفنگ و مهمات که میتواند بوسیله دوزار اسب حمل میکند و بطرف اردوی دولتی عقب نشینی مینماید و فوراً بوسیله سردار کبیر واردوی دولتی بدولت اطلاع میدهد که او برادران جنگجوی وی برای اطاعت و انقیاد او امر در ذات حاضر هستند و بدین وسیله تسلیم دولتی کردند .

احسان الله خان نیز وارد شهنشوار میشود و از آنجائیکه از امکان مقاومت خود مأیوس بود دستور میدهد که تمام تجهیزات خود که عبارت از مقداری توپهای بزرگ و کوچک و گلوله های تفنگ و غیره را با حافهای کهنه بیچیده آتش بزنند میگویند صدای انفجار و احتراق آنها به (کنگا) رسیده بود . يك كرجی هم که از توپ های بزرگ و اسلحه بر کرده بود در دریا غرق میکند .

تفرقه قوای احسان الله خان

قوای متعلق باحسان الله خان در نتیجه ورود به تنکابن بکلی از هم متفرق و پراکنده میگردد . باین معنی که عده ای از آنها توسط قوای ساعدالدوله خلع سلاح میشوند فقط عده معدودی در اطراف احسان الله خان باقی میمانند .

در خلال همین احوال هم ورقه چاپی با مضای کمیته شورای انقلاب در شهر رشت منتشر میگردد که مبنی بر این بود : چون احسان الله خان فضولانه و بدون دستور از رشت به تنکابن رفته لذا مشارالیه از دایره اتحاد ما خارج و ابدأ ایشان را بسمتی نمیشناسیم .

۳۲- جنگهای تنکابن یا خاتمه نهضت جنگل

هنگامیکه خطه رشت دچار ملوک الطوائفی و میرزا کوچک و دیگران در آنجا قیام کرده بودند ، اوضاع تنکابن نیز خراب شده بود و بواسطه پیدایش عده ای از انقلابیون که عده آنها هم نسبتاً زیاد بود آن قسمت از ایران هم سر از اطاعت مرکز برداشته و یا فیکری را آغاز کرده بودند . در بدو تشکیل کابینه قوام السلطنه همچنین در کابینه های قبل برای برقراری امنیت و آسایش اهالی آن حدود اقدامات مؤثری بعمل میآمد ولی در کابینه قوام السلطنه اقدامات مؤثر تری بعمل آمد باین معنی که اردوئی بتنکابن اعزام داشت و در نتیجه با متمرکزین مشغول جنگ گردیدند .

...

قوای مسلح و انقلابیون تنکابن دارای سه رئیس متحد که عبارت از احسان الله خان ساعدالدوله پسر سپهسالار و شجاع السلطان بودند . هر يك از این سه نفر يك فرونت مخصوصی برای خود تشکیل داده بودند . شجاع السلطان که کنار دریا را داشته همیشه صدای شلیک توپ اردوی دولتی را میشنود فرار از برابر قرار ترجیح داده قوایش متواری میشوند .

...

اردوی انقلابیون در آن طرف رود چالوس در موقع بیرون بزم روی تپه ها و جنگلهای انبوه مواقع مستحکمی داشتند ابتدا از طرف اردوی دولتی چند نفر برای مذاکره و اتمام حجت با رؤسای آنها اعزام میشوند لیکن انقلابیون نمایندگان دولتی را محبوس کرده و روز بروز بر شرارت خود میافزودند و از هر طرف بقوای دولتی تعرض میکردند تا اینکه روز چهارم برج اسد قوهای کالیبر بزرگ و مهمات کامل برای اردوی دولتی میرسد و همان روز هم از طرف دشمن حملات شدیده بقوای دولت میشود بالاخره روز ۱۵ برج اسد ۱۳۰۰ خورشیدی از طرف اردوی دولتی به بهار دمان مواقع و استحکامات و سنگرهای انقلابیون شروع میشود و در نتیجه تأثیر توپخانه که یاغیان فاقد آن بودند بفاصله دو ساعت تمام استحکامات و سنگرهای آنان بصرف قوای دولتی در میآید بقیه السیف قوای انقلابیون فرار کرده خود را بسمت قشلاق می کشانند .

و جمع به از خودنا
اقدامات ساعد الدوله

هیستکه قراربلی عده شجاع السلطان که به قشلاق فرار کرده و وارد شهرار میشود ازطرف ساعدالدوله بدایع سلاح آنها میلدت گشته پس ازگرفتن اسلحه آنهارا خارج مینمایند .

اقدامات احسان الله خان

احسان الله خان که قواش را در فله کوه جای داده بود همیشه غیر جنگ را میسنود بقویت برای کمک تجدیدن خود شتافته و چون از مغلوبیت و خلع سلاح آنها مستحضر میشود برای جنگ یا متحد دیگر خود یعنی ساعدالدوله عازم شهرار میشود . ساعدالدوله نیز هر قدر از توپ های شصت تیر و تفنگ و مهمات کم می توانسته بوسیله دوزخ از اسب حمل میکند و بطرف اردوی دولتی عقب نشینی مینماید و قوا بوسیله سردار کبیر و اردوی دولتی بدولت اطلاع میدهند که او برادران جنگجویی برای اطاعت و انقیاد امردرات حاضر هستند و بدین وسیله تسلیم دولتی گردند .

احسان الله خان نیز وارد شهرار میشود و از آنجائیکه از امکان مقاومت خود مأیوس بود دستور میدهند که تمام تجهیزات خود که عبارت از مقدار توپ های بزرگ و کوچک و گلوله های تفنگ و غیره را با جانفای کهنه پیچیده آتش بزنند میگویند صدای انفجار و احتراق آنها به (کنسکا) رسید بود . یک کرجی هم که از توپ های بزرگ و اسلحه بر کرده بود در دریا غرق میکند .

فرقه قوای احسان الله خان

قوای متعلق باحسان الله خان در نتیجه ورود به تنکابن بکلی از هم متفرق و پراکنده میگردد باین معنی که عده ای از آنها توسط قوای ساعدالدوله خلع سلاح میشوند فقط عده معدودی در اطراف احسان الله خان باقی میمانند .

در خلال همین احوال هم ورقه چایی بامضای کمیته شورای انقلاب در شهرار منتشر میگردد که مبنی بر این بود : چون احسان الله خان فتولانه و بدون دستور از رشت به تنکابن رفته لذا مشارالیه از دایره اتحاد ما خارج و ابتدا ایشان را بسختی نمیشناسیم .

۳۰۹۰

وقایع سداژ خودنا

قوای دولتی عبارت بودند از یک اردوی قزاق که در تحت فرماندهی هتک محمدخان اداره میشد بملازمه قشون تنکابن هم در تحت فرماندهی ساعدالدوله فرزند سپهسالار و ساعدالملک اداره میشد پس از یک سلسله محاربات طولانی انقلابیون بطوری دچار شکست میگردد که از دو هزار و چندصد نفر عده فقط یکمده پانصد شصصد نفری موفق بعقب نشینی و فرار میشوند و احسان الله خان نیز خود را برشت میرساند چون این شکست سکنه بزرگی بموقعیت انقلابیون وارد کرده بود احسان الله خان مردم را در سبز میدان رشت دعوت مینماید و یک نطق مفصلی دائر برایشکه البته جبران این شکست خواهد شد ایراد میکند .

در خلال این احوال بین خالوقربان و میرزا کوچک خان برای تحویل گرفتن هاله رشت نزاع میشود و متعاقب آنها عمواغلی در رشت معقول میگردد

عکس کتاب قابل رویت نبود و این بجایش آمد

میرزا کوچک خان

۳۱۱۰

۴۴ - جنگهای تنکابن یا خاتمه نهضت جنگل

هنگامیکه حمله رشت دچار ملوک الطوائفی و میرزا کوچک و دیگران در آغوش قیام کرده بودند ، اوضاع تنکابن نیز خراب شده بود و بواسطه بیبایستی عده ای از انقلابیون که عده آنها هم نسبتاً زیاد بود آن قسمت از ایران هم سر از اطاعت مرگ بر داشته و بغیرگری را آغاز کرده بودند . در بخو تشکیل کمیته قوام السلطنه همچنین در کابینه های قبل برای برقراری امنیت و آسایش اهالی آن حدود اقدامات مؤثری بعمل می آمد ولی در کابینه قوام السلطنه اقدامات مؤثری بعمل آمده باین معنی که اردوی تنکابن اعزام داشت و در نتیجه با تدریج مشغول جنگ گردیدند .

***

قوای مسلح و انقلابیون تنکابن دارای سه رئیس متحد که عبارت از احسان الله خان ساعدالدوله سپهسالار و شجاع السلطان بودند . هر یک از این سه نفر یک قزوت مخصوصی برای خود تشکیل داده بودند . شجاع السلطان که کتار دربارا داشته همیشه صدای شلیک توپ اردوی دولتی را می شنود در بار بار فریاد میزند و قواش متواری میشوند .

***

اردوی انقلابیون در آن طرف رود چالوس در موقع بیرون رشم روی تپه ها و جنگلهای انبوه مواقع مستحکمی داشتند ابتدا از طرف اردوی دولتی چند نفر برای مذاکره و اتمام حجت با رؤسای آنها اعزام میشوند لیکن انقلابیون نمایندگان دولتی را محبوس کرده و دو روز بروز بر شرارت خود میافزوند و از هر طرف بقوای دولتی تعرض میگردند تا اینکه روز چهارم برج اسد توپهای کالیبر بزرگ و مهمات کامل برای اردوی دولتی میرسد و همان روز هم از طرف دشمن حملات شدید بقوای دولتی میشود بالاخره روز ۱۵ برج اسد ۱۳۰۰ خورشیدی از طرف اردوی دولتی به بیاردهان موافق و استحکامات و سنگرهای انقلابیون شروع میشود و در نتیجه تأثیر توپخانه که باغیان فاندان بودند بمسأله دو ساعت تمام استحکامات و سنگرهای آنان بتصرف قوای دولتی در می آید بغیر السیف قوای انقلابیون فرار کرده خود را بسختی شلاقی می کشانند .

۳۰۸

خانه ایست جنگل
اوضاع رشت

سابقاً گفته شد که هیئت از طرف دولت مأمور شد که با میرزا کوچک خان وارد مذاکره شده با اوضاع آشفته و درهم و برهم گیلان خاتمه دهند هیئت مزبور بالاخره پس از مذاکرات طولانی موفق گردید که بطریق ذیل باصلاح امور آن خطه برادرزده حکومت شهر رشت تا آخر برج اسد تحویل میرزا کوچک خان گردد و راه عبور و مرور از تهران برشت آزاد شود و نیز بندرانزلی (بندر پهلوی) بقوای میرزا کوچک خان تحویل داده شود و حفظ امنیت کلیه نقاط رشت بعهده قوای نام برده واگذار گردد . و نیز از طرف خالوقربان هم شهر رشت تخلیه و تحویل قوای میرزا کوچک خان داده شود و خود میرزا کوچک خان در تحت تعلیمات و اوامر صادره از مرکز مشغول کار گردد پس از پایان این مذاکرات میرزا کوچک خان نهایت کوشش را بعمل میآورد که هر چه زودتر طریق مراهباعت عمومی گیلان و تهران را مفتوح و ایاب و ذهاب بشکل عادی جریان یابد .

پس از فرقه اردوی احمد الله خان در تنکابن احسان الله خان چند روزی در اطراف رشت توقف نموده در اثر تقاری که مابین احسان الله خان و زعمای انقلابیون حادث شده بود احسان الله خان بعنوان تعرض عازم پاکو میشود ولی همین که به انزلی بندر پهلوی میرسد از طرف میرزا کوچک خان و سایرین به تمسب او فرستاده بشهر رشت بر میگردد و پس از مذاکرات و گفتگوها ای که قیام این میشود تقارح حاصله منفع گشته نشه جنگ جدیدی را در تنکابن طرح ریزی مینماید پس از این جریان از طرف مأمورین دولت از مذاکرات صلح با میرزا کوچک خان موافقت خودداری میشود .

قوای جدید احسان الله خان

از طرف میرزا کوچک خان یکمده پانصد نفری و از طرف خالوقربان یکمده هفتصد نفری به احسان الله خان کمک داده میشود . اینمده باضافه قوای م - احسان الله خان از دوزخ ارفر متجاوز بوده اند

قوای نامبرده در تحت فرماندهی احسان الله خان فروت خود را از لاهیجان تا سفیدرود امتداد داده بودند .

۳۱۰۰

خانۀ نهضت جنگل

حکومت و برای شما از خارج نباید کسکی برسد •
بالاخره بشما اطمینان يك مبغنی داده خواهد شد و بتوانید با آن مبلغ معارج خود و قوای
خود را عهده دار شوید •

این مبلغ را یا از تمام البالت بطور سرشکني جمع خواهد شد و یا بابت خواهد بود از
اینکه يك قسمت از مالیات هارا اختصاص خواهند داد •
من يك هجده پیشنهادی را از هر دو طرف قابل قبول می بینم و با التخلارات و احتیاجات
هر دو طرف موافق میدانم نه دولت از شما و نه شما از دولت هیچکدام از یکدیگر بپروچه و اهضای
نخواهید داشت گذشته از این شما دارای قوای خواهید بود از برای موقنی که دولت ایران بطور
تطمی خودش را بیاختی بیروشد باید رفیق محترم خود را مستحض سازم و اطمینان بدهم از این
سکه وضعیات شما و مسالنی را که ممکن است در آینه از برای شما روی بدهد تمام را من در
نظر دارم •

من بکلی مطمئنم از این که این پیشنهاد از برای آتیه مذکور بپروچه مشران خواهد برد •
در عرض کسکی خواهد بود از برای برآورد داشتن امنیت در شمال و بعبین مسئله گردش اقتصادی
که از برای ملت ایران ضروری نخواهد داشت •
زیرا از روی تجربه دیده ام که از دستوی قوای مرکزی ملت ایران بهره مند میشد بلکه استفاده
آن ضعیف فقط متوجه اجنبیان متمسک بود •
نقط يك دولت نوی مرکزی میتوانم اعتبارات امریالیستی را در ایران مسدود نماید و چون
که دولت مزبور لاعلاجه با منسکی خواهد بود •
ایست که عقب نشینی و تسلیم از برای او سخت تر از پیش میشود •

رفیق محترم را تصدیع میدهم از اینکه آخرین دعایست که من در روابط شما با دولت
ایران مداخله می نمایم •
من از شما خواش و التفاس می کنم که مداخله من را مدکتبه و باور نکنید که من از روی
مصلیبت فقط میخواهم در این موقع سخت با ایران کمک کرده باشم •
وهین شخصی شمارا که بکنفر سردسته رشیه ملیون میدانم قون العاده محترم میشلرم اگر
شما پیشنهاد مرا قبول نمائید و جوابش را بتوسط قاضی که مراعت میکند بفرستید •
من مطمئنم هیچوقت پشتیبان نخواهم شد اما اگر پیشنهاد مرا رد کنید من مجبور میشوم از
اقدامات دست کشیده خود را مجبور بکنم «با يك دوری در قلب» بیاضهای يك جنگ و يك برادر
کسی اینکه لطفه بزگی با آزادی ملت ایران وارد خواهد آورد •
در خانه از مسمی قلب احترامات فائده خود را تقدیم میدارم •
«دروغین»

پاسخ میرزا کوچک خان بنایۀ رفیق و روشنیین
نمائندۀ «انتخاب جماهير متحدة شوروي اجتماعي روسيه»

رفیق محترم

خیلی خورسندم درمراسله اخیریه که توسطه ولین کلاتراف مرفوم فرمودید کاملاً تصدیق
دارید که ایران میدان فرض زانی اجانب و متمسکان عالم بشری بوده و حیات اجتماعی دست خوش

۳۹۶-

خانۀ نهضت جنگل

در خلال این احوال شهر رشت بتصرف قوای دولتی در میآید • روز ۲۲ برج
میزان ۱۳۰۰ خورشیدی و وزیر جنگ و اردشهر رشت میگردد خالوقربان یکی از سران
مستبدین جنگ هم بدولت اظهار اطاعت و انقیاد مینماید بکلی تسلیم دولت میگردد
(پس از چندی هم با درجه سرهنگی و اردقشون میشود)

پایان کار و زندگانی میرزا کوچک خان

میرزا کوچک خان نیز با قوای چریک خود بپس خان يك فرسخی شهر رشت
عقب نشینی مینماید پس از مصادقه دیگر بوجهه سرا عقب نشینی میکند قوای
مشارالیه هم رفتۀ رفته از دوری بر آکنده شده میرزا کوچک خان ناگزیر بمقب نشینی ادامه
و تمسیم میگردد که بطرف کوههای خلخال رفته بامر عثمانی معروف ملحق شود ولی
قبل از رسیدن بمقصود قلمه رودخان محصور شده ولی قوای نظامی نمیتوانند آنجا را
صرف نمایند تا اینکه میرزا کوچک خان آنجا را تخلیه بمقب نشینی ادامه میدهد •
ناگفته نگذاریم که روز ۲۹ صفر شبانه عده ای از قزاقها را بقزاقخانه اجضار
و آنها را فوراً بطرف رشت اعزام مینماید قبل از ورود قوای جدید برشت قرار میدهد
که از طرف میرزا کوچک خان نماینده های برشت فرستاده شود که بازویر جنگ مذاکره
نماید بنابراین از طرف میرزا کوچک خان میرزا عبدالحسین خان شفانی به نمایندگی
از طرف مشارالیه اعزام میشود و بمجرد ورود برشت سردار سپه بملت مخالفت با میرزا
کوچک خان او را دستگیر و تحت الحفظ بتهران میفرستد و خود سردار سپه پس از چند
روزی که در رشت توقف مینماید بطرف مرکز عزیمت مینماید و همین طور بین قوای
حولتی و میرزا کوچک زدو خورد های مختصری بوقوع میپیوسته است تا اینکه عصر روز
سه شنبه ششم ربیع الثانی (تاریخ فوت میرزا کوچک خان روز دوم ربیع الثانی ۱۳۴۰
برابر یازدهم دلو ۱۳۰۰ خورشیدی میباشد) فوق العاده منتشر شد که میرزا کوچک
خان و کائوک آلمانی در نتیجه تعقیب قزاق ویناهنده شدن آنها بکوهها از سرمانیخ
زده و مردۀ اندر سوارهای طالب سرار را بریده برفشت فرستادند •
مختصری از زندگانی میرزا کوچک خان

پوسه معروف میرزا کوچک فردی در روز ۱۵ شهریور سال ۱۳۴۰ در سراسر ایستگاه رشت در سال ۱۳۹۹ قمری

وقایع بعد از سکوتنا

استفاده سرمایه داران خارجی و منفعت پرستان داخلی است ضف و لایاهی گری زمامداران
دوره های متوالیه مرکز لزوم اصلاحات داخلی را تأیید و هر گونه پیام و نهضتی را که متضمن
اصلاحات اساسی مملکتی باشد مشروع میسازد •

من و یارانم در مشقت های فوق الطاقه چندین ساله هیچ مقصودی نداشتد و نداریم جرحفظ
ایران از شر شرشات و فشار خارجی و شائینی داخلی تأمین آزادی و آسایش و نهجیران ستمیده مملکتی
و استقلال - کرد - ملی و همه فداکاری بنده و احرار جنگل برای همین مقصود عالی بود و پس
شما که نماینده رسمی دولت جمهوری شوروی روسیه هستید و دولت شمارا بگفته حامی و پشتیبان
این سلیک و عقیده دانسته و میدانیم همین عقیده و اعتماد بود دوسال قبل قشون سرخ ساتوت روسیه
را که بدون دعوتی با ایران آمدند با یک عالم امید بپذیریم •

متأسفانه رؤسای بی احتیاط قشون شما و مقصدین داخلی نگذاشتند که استفاده کامل از این قوه
کرده انقلاب را پیشرفتی دسیم اگر نظریه ما برخلاف سراجت فون الفکر بود شاید باختلافات
و هرج و مرج را که تولید کرده بودند وقعی ننهادد همان مصائب وزحمت را که بگیلان وارد شده
بر تمام ایران تجدیل می کردیم ولی سعادت مملکتی طرفدارای رنجبران مجبورم کرد که از نمرضات
آنان جلوگیری کرده انقلاب را در زمینه اساسی موافق با حوصله و حوائج عموم سوق دهم من
علاج نظمی و نجات واقعی ملت را از لویه متاب و موقنیت انقلاب منهدم می دانم ولی امروز که شما
بانتظرات صابیه حکومتی ساتوت و اطلاعات و سیه اینکه در سیاست جاریه مملکت و قضایای بین المللی
داوید و کاملاً درمراسله شریفه شرح دادید صلاح در سکوت و قوف این جمعیت در امر انقلاب می
دانید من باطمینان صداقت و آزادیخواهی شما هم عقیده میشوم که امروز ادامه انقلاب استقلال سیاسی
و اقتصادی مملکتی را جریعه دار نموده و قوه امبرالیست انگلیس را تقویت و ملوک الطوائفی
را در اکتاف ایران معمول میسازد •

بنابراین ناچارم برای دوهم شکستن پیچهای دسیسه کارانه آنها سکوت و وقعه را گوارا
شده و امید حکومت ساتوت روسیه که محل رجاء تمام احرار عالم است جمعیت خود را پاراش
تذریق و توصیه نموده «و با خردزن اجدادی که مخالف این توصیه مینماید بودند مخالفت نمودم»
و چنانچه درمراسله خود تصریح کرده اید منتظر میمانم که سیاست دولتی تا چه پایه منافع نموده اصلیه
زا در نظر گرفته و استقلال ایران را دفاع میکند •

بلاوه مترصدم که حکومت ساتوت تاچه اندازه در زمینه آزادیخواهی خود و ملت ستمیده
ایران اظهار مساعدت و تمهیدات کنی شما درحیات اقتصادی مملکت چه تأثیری وارد خواهد کرد •
بنابراین شرایطی را در زمینه پیشنهادات شما که متضمن بقا و صلاح جمعیت و جلوگیری
از حدوث بدنامی و انتظار احرار خواهد کرد پیشنهاد و حتی الاجراء میدانه البته هیئت نمایندگان
جمعیت آخر با نظر شریف خواهند رسانید یقین کنید که تأیید سیاست مشروطه در مراسم شما بعفظ
مصالح مملکت مرا و جمعیت را تاحدی قانع کرده و امیدوارم که دولت ایران نیز از سکوت جمعیت
استفاده سوء نکرده اصلاحات منظوره را در مملکت وجود خارجی دهد در شانه تفکر بدهم
مقصود من و یارانم حفظ استقلال مملکت و اصلاح و تقویت مرکز است تجزیه گیلان را که مقدمات
ملوک الطوائفی و ضف ایران است خیانت سریع دانسته و میدانیم چنانچه پیشنهادات میشکی ما
بعولت وقع این توهم را مینماید - ایام موقنیت مستدام باد (کوچک جنگلی)

۳۹۷-

وقایع بعد از سکوتنا

متولد گردید یکی از طلاب علوم دینی بود و مدتی از عمر را جوتهران برای تحصیل
علوم فدیسه صرف کرده و در ضمن تا دوره دوم مجلس شورایی با آزادیخواهان
و مجاهدین تهران رفیق و در موقع خود همکاری مینمود • پس از آنکه ناصر الملک
(نایب السلطنه) بملت آنکه باید انتخابات تجدید شود در مجلس را بسب وعده ای
از آزادیخواهانرا بقطاعات مختلف تبعید کرد منجمله میرزا کوچک باقزاق سردار
مجبی و ناصرالاسلام بطرف یزد تبعید شدند •

ولی در این ضمن ۵ نفر دیگر از دموکراتهای تهران منجمله سیدجلیل اردبیلی
و مسارات و منتصر السلطان و دوفر دیگر مجدداً بیزد تبعید شدند حضرات موقعی
که بم رسیدند به بهانه اینکه راه امن نیست بوزارت داخله که در آن وقت بمهدد
قوام السلطنه بود التکراف کردند جو با دستور داده شد که در قم توقف نمایند تا دستور
تائوی فرستاده شود •

پس از هفتمه اقامت در قم قضیه نهضت سالارالدوله در کرمانشاهان در گرفت
چون یازدهم محمضان که از دموکراتها و آزادیخواهان بود در این موقع با سالارالدوله
در کرمانشاهان موافقت نمود بموجب قبل از این پیش آمد مشارالیه با دموکراتها کاملاً
در هر عملی و نهضتی موافقت میکرد با این سبب دولت بخیال اینکه عده ای از تبعید
شدگان در قم از حزب دموکرات بودند همکست بسیار محمدخان ملحق شوند لذا
فوراً تبعیدشان بقم را شبانه بتهران میآورد و نهایتاً برای مدت چندروزی در اداره
ژاندارمری «باغشاه» تحت نظر قرار میدهند •

میرزا کوچک خان نیز در تمام ایشمدت همراه این عده بوده است در این اثنا
قضیه سالارالدوله خامه پیدا میکند و این عده محبوسین را دولت مریخص مینماید
ناگفته نگذاریم موقه محمد علیشاه بحمایت دولت روسیه تزاری وارد گرگان
شد و خیال داشت که بهران آمده اوضاع مشروطه را برهم زند مجاهدین ایران
از همه جا بچیجان آمده و برای جلوگیری از وی بطرف استرآباد حرکت کردند •
میرزا کوچک خان جزو این مجاهدین بوده و در استرآباد هدف گلوله مستبدین

۳۹۹-

خاتمه نهضت جنگ

وقایع بعد از کودتا

با میرزا کوچکخان و قوای جنگل وارد مذاکره شده طبق شرایطی از حدود گیلان عبور و ایترنا تخلیه نمایند. نمایندگان طرفین بطوریکه در روزنامه پرورش درج شده) چنین مذاکره و توافق نمودند که:

- ۱- در این زمان جنگ اظهار نمودند عملیات روسهای تزاری در این ایران بر اساس مودت و صلح و خلع و اورد کرده و با این رویه ممکن است روابط سیاسی یکی متطوع گردد و ضروری است تا این مسئله از این بیم اقدامات لازمه برای جلوگیری از قطع روابط بعمل آید.
- ۲- نمایندگان قشون رشت با کلوچیک لرد کیبانی در اظهار داشت که مطالب اظهار شده نمایندگان جنگل را بزرگوارانه و با احترام عرض کرده ام و بزرگوارانه از این مسئله که داد و نداد و رشت متوقف خواهد بود و قشون را بر طبق دستور معین روانه روسیه مینمایم و اما راجع برشت بر حسب پیشنهاد و تصحیحی که من کردم یک هفته پیش قرار ملی روس تشکیل گردد و از روی وحدت کار کرده و خلافتها را مرتفع سازد و در بهای دکان مشروب نروشی بسته شود تا نمایان روس در موقع استعمال شرب مرتکب خلافکاری نشوند و در خصوص وقایع منجیل و خسارتیکه متوجه مردم آنجا نمود شد بروتکی تهیه کنند تا یکسانیکه خسارت وارد شده بزرگوارانگه دستور داده شد که خسارت را تادیه و از خلافکارهای نظامیان روس جلوگیری بعمل آورند.

پس از مذاکرات قرار بر این شد:

- الف - یکصد نفر از طرف احرار جنگل بتوانند کمک به پیش فراوان ملی روس که تشکیل یافته بدست کسی عده داده شود.
- ب - بر تیس ملی پیش فراوان روس در دستگاه درشکه شهری بدهند.
- و - یکصد دستگاه تلفن منزل رئیس قشون رشت بگذازند و مصارف آنها بعهده احرار جنگل است.
- گ - در قطعه وسط شهر رشت منزلی برای اقامت پیش فراوانهای ملی روس و رئیس قشون تعیین گردد.
- نمایندگان اظهار تمایل کردند که برای حفظ امنیت دائمی شهر قرار شود از ساعت هشت بعد از ظهر احدی از افراد نظامی روس و قشونیکه از خط عراق برای هدایت روسیه عبور مینمایند داخل شهر نشود بلاوه اقدامات مذکوره نمایندگان روس چنانچه نیکی کند که در ساعت لازم برای حفظ بقای امنیت اقدامات سر به در صورتیکه اخلال این قرارداد از طرف روسها نشود بنمایند و در صورت امضا، با مالی چه شخصی وجه مالی باید بروتکی از طرف پیش فراوان ملی روس با اتمام نماینده جنگل نوشته شود و تادیه خسارت که وارد شده جعل آید.
- در نتیجه این مذاکرات قرارداد بشرح بالا براهبهای روسی و فارسی نوشته شد یکی برای رئیس قشون شهری دومی برای هیئت اتحاد اسلام و سومی بکمیته مجمع روسیون داده شد و قرار دادنا مدت دو ماهه که تقریباً عبور قشون روس از خط رشت طول خواهد کشید مجری و معمول خواهد بود.

۳۲۱-

وقایع بعد از کودتا

و سران جنگل ملاقات نمود در این ملاقات طولانی شکست قطعی عثمانیها بدین-التبرین و وضعیت مستحذین اروپای هرگز و سیاست بین المللی مطرح مذاکره واقع گردید و بنیاد انگلیسیها تا اندازه ای برای جنگلیها واضح شد. انگلیسیها به میرزا کوچک خان پیشنهاد کردند که حکومت ایران را با او گذار نمایند دولت انگلیس نیز نهایت مساعدت را با چنین حکومتی خواهند نمود. اما میرزا کوچکخان و سران جنگل فریب این قبیل وعدههای پرمکر و زب انگلیسها را نخورده تسلیم افکار و عقاید نظریات آنها نشدند. کلنل استو کس بدین اخذ نتیجه بقرون مراجعت کرد و انگلیسها بملت آنکه میبایستی قوای بیاد کوبه برسانند تا گریز از جنگ بودند اما چون موقعیت جنگلیها مستحکم بود و از حیث افراد هم بر قوای انگلیس برتری داشتند زه رال دانسترویل فرماده قوای انگلیس در ایران مجبور شد با ژنرال بیچراخوف وارد مذاکره شد و از او به طوری ممکن است متقاعد نمایند تا وی با قوای خود بکمیته انگلیسیها شافته از خط گیلان عبور کند. بیچراخوف فرماده سوار نظام تا نزدیکی منجیل رسید ولی همینکه مشاهده کرد کوههای المراف جاده بدست قوای جنگل میباشد و بدون جنگه ممکن نیست عبور کند پیشنهادی به میرزا کوچک نمود ۴۸ ساعت ضرب الاجل همین کرد. میرزا کوچک خان پیشنهادات ژنرال بیچراخوف را رد کرد و جنگه در روز چهارم رمضان ۱۳۳۶ هجری در دو طرف رودخانه و منجیل آغاز گردید ژنرال بیچراخوف بملت آنکه نوبخانه و زره پوشها را بیمای انگلیس از احوالیت میگرد بر قوای جنگل تلفاتی سنگین وارد کرد و عده در حدود ۲۵۵ نفر اسیر از قوای جنگل گرفت و قوای میرزا کوچک خان ناگزیر شد مواضع خود را ترک و به جنگل عقب نشینی نمایند ولی دائماً این دستجات میرزا کوچک خان و قوای ژنرال دانسترویل انگلیسی و بیچراخوف روسی زده خورد هائی بوقوع می پیوست. بالاخره انگلیسیها خود را به بندر اترلی رسانیدند.

۳۲۳-

قرار میگردد و در میدان جنگ میفاندر موقع جمع آوری کشتگان بهداری ملبس سرخ روسیه تزاری میرزا کوچک خان را که بواسطه جراحت وارده بیحال شده بود تحت معالجه قرار میدهد و او را بیاد کوبه میفرستد. میرزا کوچک خان پس از معالجه بایران مراجعت میکنند. در همین اوان هم بهاء بیگ و حسن روشنی بههران آمده شروع به تشکیلات اتحاد اسلام مینمایند. میرزا کوچک خان هم داخل این جمعیت گشته تا اوایل جنگ عمومی که بطرف رشت و جنگل حرکت میکند و در آنجا با موافقت رفقای خود تشکیلات اتحاد اسلام را میدهد (۱۳۳۳ قمری) این تشکیلات چندین سال هم ادامه داشت و ضمناً در این اثنا میرزا کوچک خان یکصد قوای مسلح اطراف خود جمع و اغلب با قوای انگلیسیها و روسها جنگ و گریز میکرده است که شرح عملیات وی را ذیلاً از نظر خوانندگان میگردانیم

جنگ با قوای روسیه تزاری

انقلاب اکتبر ۱۹۱۷ کاخ امپراتوری تزار را از گون ساخت (۱۳۳۶ قمری) جنگهای داخلی در روسیه بین انقلابیون و منشویکها در گرفت. انقلابیون روسیه با مخالفین خود سخت مبارزه پرداختند.

قوای روسیه تزاری در ایران فحش فرماندهی ژنرال بارانوف همینکه شنیدند در کشور روسیه انقلاب اکتبر اوضاع آنجا را دگرگون ساخته شیرازه نظام آن از هم کسبخت و نظم و ترتیب قشونی که در شمال و شمال غربی ایران داشته بدهم خورد. این قشون که از دو دسته تشکیل شده بود تصمیم گرفتند با وطن خود مراجعت نمایند. دسته از این قشون تشکیل میشد از قزاقهای سوار و طلب و دسته دیگر از افرادی بود غیر داوطلب. در موقع مراجعت قزاقهای بیاد غیر داوطلب پرسه درباره شهرها بقتل و غارت و چپاول اموال مردم پرداخته بک هر چه مورج و آ نارشی مخصوصی در ایران ایجاد کرده بودند هنگام مراجعت این قوا همیشه به حدود گیلان رسیدند میرزا کوچکخان برای آنکه از قتل و غارت آنان جلوگیری کرده باشد سر راه آنها گرفت و بک سلسله جنگهایی بین طرفین بوقوع پیوست. بالاخره قوای متهم روسیه تصمیم گرفت که

۳۲۰-

نهضت جنگل

احضای این قرارداد باعث شد که قوای روسیه صفحاً گیلان را مانند میدان قزوین مورد قتل و غارت و چپاول قرار ندهند و با یک انتظام و هیئت مرتبی دسته از خاک گیلان عبور و از بندر اترلی رهسپار روسیه گردیدند. ضرب بدستی که قوای جنگل بر قوای روسیه تزاری نشان داده بود چون بمب در فضای ایران صدا کرده و ملایون ایران این عمل میرزا کوچک خان را با دیده تحسین مینگریستند میرزا کوچکخان نیز بر تشکیلات جنگل نوسه داد و در کوراب زرمخ مدرسه نظام تأسیس کرد و عده از جوانان گیلانی را در این مدرسه وارد و آنها را بقشون نظامی آشنا ساخت.

مبارزه با انگلیسیها

ژنرال بارانوف از ایران خارج شد بین التبرین به تصرف انگلیسیها در آمد عدای از قوای روس که در تحت امر ژنرال بیچراخوف بودند از قصر شیرین و کرمانشاهان مراجعت کرده از طریق همدان و قزوین و گیلان خیال باز گشت بروسیه را داشتند. در این موقع عدای از قوای عثمانی بقتل از حمله کرده قسمی از آنها را اشغال کرده بودند و قصد داشتند که قوای هم بایران اعزام دارند.

در این موقع انگلیسیها از وضعیت داخلی روسیه همچنین از وضعیت قوای عثمانی و آلمانان انگران بوده در صد بر آمد در ایران حکومت مقتدری که با عقاسد آنها توافق داشته باشد بوجد آورند اما این حکومت با بودن یک عده قوای چندین هزار نفری در گیلان تقریباً غیر ممکن بنظر میرسید. انگلیسیها در صد بر آمدند که با احرار جنگل باندبیر سیاسی طرح دوستی ریشه آنها را بخود همراه نمایند و چون انگلیسیها قصد حمله به قفقاز را داشتند تا گریز بودند عدای قوا از طریق گیلان به قفقاز اعزام دارند اما با بودن میرزا کوچک خان عبور این عده خالی از اشکال وبدون مصادمه و خونریزی بنظر نمیرسید.

بنابر این کلنل استوکس انگلیسی را جهت مذاکره و عقد قرارداد با جنگل فرستادند. شخص نامبرده در باغ آتشگاه ۳ کیلو متری رشت با میرزا کوچکخان

۳۲۲-

نهضت جنگل

ایرانی با اصلاحات مشغول شده و استقلال خود را محکم نماید در اینصورت اشتباهکاری و باطلی او را روشی نخواهد بود هابری پاس حقوق این آب خالک برای حفظ مدنن یاکان بزرگوار و بالاخره برای حفظ قوانین اسلامی تا آخرین سرحد دفاع کرده فدای شومیم. بئین داریم که حراسان منصفی تصدیق خواهد بود که ما حق دفاع داریم» (هیئت اتحادیه اسلام)

چون در این سلسله جنگها برای انگلیس ها جز تلف کردن همات و تلفات افراد و خسستگی نتیجه دیگری نداشت جنگ که باقوای جنگل را موافق مصلحت خود تشخیص داده درصدد آشتی برآمدند

بهین منظور اکشوت رئیس بانگ شاهی و ویس قونسل رشت از جنگلی ها تقاضای ملاقات و متارکه جنگ را کرد. در اینمورد یک سلسله نوشتجات و اسنادی بین طرفین مبادله گردید. انگلیس ها برای آنکه میرزا کوچک خان را متقاعد کرده باشند در نوشتجات خودشان تأکید و تصریح نموده اند که دولت انگلیس هیچگونه نظر ارضی و مقاصد نظامی در ایران نداشته و با اجازه دولت ایران برای جلوگیری از دشمنان خود (آلمان - عثمانی) بقیقار میروند و در اولین فرصت خاک ایران را ترک و تخلیه خواهند کرد و چون موقعیت ایران از لحاظ فحطی و موقعیت جنگلیها از لحاظ کمی اسلحه و همات خوب نبود جنگلی ها جز اینکه با انگلیسها بطور شرافتمندانه ای کنار بیایند راه دیگری نداشتند لذا متارکه نامه ای در هشت ماده در قریه صفه سر «یک کیلومتری رشت» امضا شد.

متن این متارکه نامه در روزنامه پرورش شماره ۲۰ عیناً بچاپ رسیده و ما از نظر مزید اطلاع خوانندگان در اینجا هم نقل مینمائیم.

بتاریخ دوازدهم ماه اگوست ۱۹۱۸ که مطابق با هشم ذی القعدة الحرام ۱۳۳۶ می باشد آقایان کنتل مایوز رئیس قشون و جناب مستر مایر نماینده سیاسی انگلیس از طرف قشون انگلیس در شمال ایران برای اصلاح حاضر شده در باغ صفه سر با نمایندگان کیمت اتحاد اسلام که عبارت از آقای دکتر ابوالقاسم خان و آقای میرزا رضا خان میباشد داخل مذاکره شده بشرابط ذیل عقد ائتلاف بستند:

۱ - نمایندگان کیمت اتحاد اسلام متعهد می شوند که قوای مسلحه در راه تروین و انزلی که سرور راه عراق است و نزدیکی های آن نگاه ندارند
توضیح آنکه هرگاه قوای مسلحه دیگری سواي نظامیان انگلیس یا نظامیان دولت ایران هادم گیلان نو راه عراق باشند نمایندگان نظامیان انگلیس قبول می کنند که در جبال آباد

-۳۲۸-

نهضت جنگل

بودند که حکومت مرکزی را تقویت نمایند و نفوذ آنها در کلیه ایران بسط دهند و وجود میرزا کوچک خان یکی از موانع بزرگی بود که دولت انگلیس ناگزیر بود آنها را بطوروری هست مرتفع سازد. بنابراین میرزا کوچک خان پیشنهاد کرد که تسلیم حکومت مرکزی شده او امر دولت تهران را اطاعت نماید اما با انقضاء قرارداد ۱۹۱۹ که هلیون ایران را بمخالفت با آن بر میانگذاخت میرزا کوچک خان و همراهایش محال بود اطاعت از چنین دولتی را بنمایند بعلاوه سران ملیون ایران هم از گوشه و کنار محرمانه بمیرزا کوچک خان پیغام میدادند که با دولت تهران مخالفت و با انگلیس ها نیز بجنگ مبادرت نمایند.

در اینموقع انگلیس ها نامه ای بمیرزا کوچک خان مینویسند که یا تسلیم او امر و توفیق الدوله شدم و یا در صورت عدم قبول و مسائل راحتی او را انگلیس ها در عراق عرب فراهم نموده بدینجا مهاجرت نمایند.

اینک متن نامه انگلیسها

آقای میرزا کوچک خان

در ماه اوت ۱۹۱۸ در وقتی که دشمنان ما عثمانیها بدون جهت خاک ایران را محتل ساخت و تاز خود فراز میدادند کارگزاران نظامی انگلیس که بملاحظه منافع ایران و غرضان مشغول حفظ خاک گیلان از این ناخوش و تاز بودند با شما که میرزا کوچک خان میباشد و نمایندگان هیئت اتحاد اسلام برای موافقت فیما بین خودشان و قشون ما برای جلوگیری از خصم قراردادی مشتبه بودند.

مقصود از این قرارداد بطوریکه در فوق ذکر شد حفظ ایران از ناخوش و تاز بود که حفظ رعایای باقی ایران از پادشاه و دولت آنها و قرارداد مذکور را چندی با صداقت مراعات نموده ولی بالاخره کار را مملول آنرا شش نموده اید بدین جهت کارگزاران انگلیس حال خانه آنرا اعلام میدارند.

تا بیا بر کارگزاران دولت انگلیس مشهود است که قصد شما نسبت بدولت خودتان مشغول و برخلاف صداقت است و اگرچه نمایندگان ما کار را با شما تأکید نموده و نصیحت داده اند که با دولت کنار بیایید و شروط پیشنهاد شده بنظر ما عادلانه بوده و شما هم اطلاع داده شد همینچنین صلاح دیده اید که به مصالح دوستانه ما اعتنا ننمایید و بهسلك شما نسبت بدولت خودتان اثری نه بقیصده است.

بنابراین محض اینکه راه غدیری و سوء تفاهمی نبوده باشد چنین مناسب میدانم که توضیح صادقانه واضحی از وضع کار بدم چون قصد دولت انگلیس نسبت بهسلك شما کاملاً دوستانه و

-۳۲۹-

وقایع بعد از کودتا

آنها را نگاه داشته تا کیمت اتحاد اسلام از مقاصد آنها مستعظرن شده دوسور تیکه بر علیه آنها باشند حق دارند که در همان راه با توفه مسلحه ممانت نمایند.

۲ - نمایندگان اتحاد اسلام متعهد می شوند که صاحبان خارجه را اخراج نموده و از دولت هاییکه با دولت انگلیس در حال جنگند صاحب منصب استخدام نمایند.

۳ - نمایندگان کیمت اتحاد اسلام متعهد می شوند تهیه خوراک لازم برای قوه موجوده انگلیس در گیلان بنمایند و نمایندگان نظامی انگلیس هم متقبل می شوند که افراد مسلحه و غیره مسلحه برای جمع آوری آذوقه بصلحه گیلان اعزام ندارند.

۴ - نمایندگان اتحاد اسلام متعهد می شوند که اسرای دولت انگلیس را که عبارت از کاپیتان نول و ریونتنان مورس و کنتل شاملوف و کاپیتان استریک و صمصام الکتاب می باشند رد کرده اسرای کیمت اتحاد اسلام را در هر نقطه ای هست تعویب بگیرند.

۵ - نمایندگان قشون انگلیس متعهد می شوند که در داخل ایران مداخله ننمایند مگر در صورتیکه ایرانی ها با دشمنان انگلیس مساعدت کرده بر ضد انگلیس قیام نمایند.

۶ - نمایندگان قشون انگلیس قول دادند که هیچ وجه در مقاصد کیمت اتحاد اسلام مادی که مربوط به پیش بردن منافع دشمنان انگلیس نیست خدمت ننمایند.

۷ - از اعمال دعویت بشود که برای حفظ خود ساکنی موقتاً انتخاب نمایند تا حکومت ایران نماینده خود را بفرستد.

۸ - نمایندگان طرفین متعهد می شوند که قوای مسلحه آنها هیچوجه داخل شهرنشوند.
محل امضاء

کنتل مایوز رئیس قشون

محل امضاء مستر مایر نماینده سیاسی انگلیس - محل امضاء نمایندگان هیئت اتحاد اسلام گیلان دکتر ابوالقاسم خان - میرزا رضا خان ۲۲ برج اسد دوازدهم ذی قعدة بوقت اول ۱۳۳۶

هنگامیکه بین میرزا کوچک خان و قوای انگلیس هنوز متارکه نشده بود و جنگ ادامه داشت دولت تهران برای اینکه از قوای میرزا کوچک خان بوسیله شتمت و تفرقه کاسته باشد سید محمد تدین را که سابقاً آشنائی با امیر عشاری بر خلخال داشت

برشت روانه نمود تا با او وارد مذاکره شده و او را از اتحاد و همکاری با میرزا کوچک خان متصرف نماید. تدین در این زمینه تا اندازه ای موفقیت نصیبش شده

-۳۲۹-

مدتی بین قوای جنگل و ارتش انگلیس صلح برقرار بود و انگلیسها بلا مانع طبق شرایط منتهقه میتوانستند از خلخال برشت بطرف باد کوبه رفت و آمد نمایند.

در خلال این احوال حکومت و توفیق الدوله روی کار آمد و چیزی نگذشت که قرارداد معروف اوت ۱۹۱۹ بین دولت ایران و دولت انگلستان منتهقد شد انگلیس ها هایل

-۳۲۹-

وقایع بعد از کودتا

مساعده میباید ملتفت شوایم. بود که برای کارگزاران دولت انگلیس غیر مسکن است با رعایای ایران که عدم اطاعت و اطمینان از آنها نسبت بدولت و پادشاه مشاهده میشود. حفظ دوستی خود را بنمایند. دولت انگلیس در گوشش برای اصلاحات ادارات ایران و اعاده نظم با دولت مشارالیها مشارکت دارد بنابراین اگر شما در سلك حالی خودتان اصرار ورزید که فقط دوستی کارگزاران انگلیس را از دست خواهی داد بلکه باید منتظر باشید که اینها برای تریب امور گیلان با دولت ایران همراهی نمایند.

ولی نظر بر روابط درستی که سابقاً تیره این بوده است چنین مناسب میدانم که یکدفعه دیگر بشما نصیحت مشتاقانه نمائیم و تأکید کنیم که با دولت ایران کنار بیایید میتوانید بنسلی جریله ما مطمئن باشید که بگذاریم بشما صدمه وارد آید و بشما و همراهان شما از روی توجه رفتار شود در صورتیکه نتوانید خود را وادار باطاعت دولت خودتان بنمایید پس اگر وطنخواه با دیانت هستید از ایران خارج شوید تا وقت تغییر کند خوائصورت ما حاضر هستیم که بشما در بین انهرین پناه داده و با شما آبرومندان و رفتار کنیم و خوائجا میتوانید از مشاهده ترقیاتی که در تحت دلات مشتاقانه دولت انگلیس حاصل شده است استفاده نمایند.

امید واقع حاصل است که بملاحظه مصالح خودتان و نظر بفرایده قانون و نظم یکی از ایندو نفر را قبول کنید اگر بیکس بدینجانه از اندرز دوستانه ما تغافل نماید آنوقت اگر وضع ما نسبت بشما تغییر نلورن نایه باید ما را مورد اتهام آن قرار دهید لازم است جواب این مکتوب را کتباً در ظرف پنج روز پنجشنبه ۱۳ حمل که مطابق با دوم وچب است بدهید و اگر ندر ظرف مدت جواب نرسد همچو خواهیم دانست که نصیحت ما قبول نشده است (۱).

«از طرف کاپیتان و یکم ریس اداره سیاسی»

میرزا کوچک خان تسلیم اولتیماتوم انگلیس ها نشد و بالاخره کار بجنگ منتهمی گردید. قوای فزائی ایرانی در تحت فرماندهی کمنل استاز و سلسکی بطرف رشت حرکت کرد عده قوای انگلیس نیز بطرف فاداری قوای فزائی از فزورین بطرف رشت حرکت کرد

و توفیق الدوله برای یکسره کردن کار جنگل متوسل بمساعدت الدوله پسر سپهسالار شد که از تنکابن عده قوایی تهیه کرده بجنگل حمله نمایند اما قوای مساعدت الدوله در مقابل دکتر حشمت که فرماندهی قسمتی از قوای جنگل را داشت نتوانست بیاوردی

کننده قوای مساعدت الدوله سخت شکست خورد در خلال این احوال نفوذ انقلابیون روسیه مستقر گردید و در داخله آنکشور موفقیت هائی نصیب ارتش سرخ شد

۱ - روابرت این سنه بوسیله آقای مظفر زاده که یکی از احرار جنگل بوده و نماینده منترم گیلان «دوره چهاردهم» میباشد گرفته شده است.

-۳۳۱-

نهضت جنگل

دیر یا زود قفقازیه تصرف آنان درمی آمد و با سرحدات شمالی ایران تماس حاصل مینمودند . بنابراین انگلیس ها و حکومت و توفیق الدوله این حوادث را پیش بینی نموده و بی برده بودند که قوای جنگل اگر هم مشهور و با پوشیده شود سران آن پس از چندی دوباره گرد هم جمع شده ایجاد بیرونی خواهند کرد . بهترین راهی که آنها را به هدف نزدیک میکرد این بود که با میرزا کوچک خان کنار آمده یک طوری او را راضی نمایند . لذا توفیق الدوله عده ای را از طرف خود بجنگل اعزام نمود و به میرزا کوچک خان تکلیف کرد در صورتی که اطاعت او امر مرکز را بشاید منافع راهی کیلان و سواحل بحر خزر را بار و اگذار خواهند کرد . میرزا کوچک خان نتوانست در این موقع با دولت کنار بیاید و پیغام داده بود که من با دولت های دست نشانده اجنبی کار نخواهم کرد جنگ از چند جنبه آغاز گردید و عده زیادی تلفات بطرفین وارد شد . بد کتر حشمت که از فرماندهان قوای نظامی جنگل بود در قلعه گسردن تنکابن محصور شد و در مقابل قوای قزاق همچنان پایداری مینمود و در تمسک به جنگوف بفرار خنده بر آمد و بد کتر حشمت پیشنهاد ماز که و تسلیم نمود . با اینکه تأمین جانی و اطمینان بد کتر حشمت و افراد او داده شده بود . او را تحت نظر گرفته برشت آوردند و آنجا پس از یک جلسه معاکره او را بار و اگذار کردند قوای جنگل نیز مشهور گردید . میرزا کوچک خان با عده ای بجنگل عقب نشینی کردند در خلال این احوال حکومت آذربایجان قفقاز سقوط کرد و سفاین جنگی انقلابیون روسیه بسواحل انزلی نزدیک شده با صدای چند شلیک توپ اوضاع کیلان را دگرگون و قوای پراکنده جنگل نیز از نو گرد هم آمده قوام گرفتند .

ولایع بد او کودتا

نفوذ انگلیس بسواحل ایران آمده است .
اوضاع کیلان با ورود قوای ارتش سرخ دگرگون گردید و انقلابیون کیلان نیز درود این قوا را بسواحل ایران منتقم شمرده چنان که گفتیم مجدداً دور هم جمع شده حکومت جمهوری را در پشت اعلام و نفوذ خود را در آن خطه بسط دادند ارتش سرخ پس از پیاده شدن بسواحل ایران با میرزا کوچک خان در کشنی کورسک در مرداب انزلی شفاهاً قراردادی بسته و از او تا اندازه ای حمایت کردند .
نکته قابل توجه این است که کلیه کلینه های ایران عملیات جنگل و اقدامات میرزا کوچک خان را تا کابینه سلف خود بجا و بمورد دانسته و حتی بر سبب شناخته و مدارک و اسنادی هم در این مورد زیاد دیده شده که اینک برای مزید اطلاع خوانندگان بدرج دو سند میبرداریم .

کابینه و توفیق الدوله خواست که با جنگلها کنار بیاید کسانی را مأمور کرده بود که با میرزا کوچک خان وارد مذاکره شوند از جمله میرزا احمد خان آذری کبیل حکومت رشت چند ماهی در رشت توقف نمود و چون مذاکراتش بجائی نرسید و از طرفی و توفیق الدوله هم تصمیم گرفت که او را بواسطه عدم موفقیت از کیلان احضار نماید آذری متوجه شده در صدد برآمد که بر مرکز آقاه شبهه نموده اینطور وانمود کند که میرزا کوچک خان اظهار اطاعت و انقیاد بدوات کرده است .

لذا تلگراف ساخسکی که حاکی از اظهار اطاعت میرزا کوچک خان بوده از طرف مشاایبه بو توفیق الدوله مخابره مینماید و توفیق الدوله چون از جریان فضا باخبر نداشت تصور این که میرزا کوچک خان تسلیم شده است تلگرافی به مشاایبه مینماید اینک هتن این دو تلگراف را با این که یکی از آنها ساخسکی است بنظر خوانندگان می رسانیم .

رو نوشت متن تلگراف میرزا کوچک خان بو توفیق الدوله
حضرت مبارک بدگان مستطاب اشرف اعظم آقای و توفیق الدوله رئیس الوزراء سلطنت ایران
دامت شکره العالی
دو این مواقع که حضرت اجل میرزا احمد خان آذری کبیل محترم ابالت کیلان ابلاغ اوامر مطاعه و نیات مقدسه بدگان حضرت اشرف دامت عظمة را باین جمعیت فرمودند بقام حضرت

نهضت جنگل

آمده خاطر مقدس را مستحضر میدارد این جمیت از چندین سال با بنظر طرفه با فدا کارها و جان فشانی های فوق العاده که تحمل شده اند بپیرای خدمت نگداری پادشاه و وطن و حفظ استقلال ملک و رفاهیت و آسایش عامه بیچ اقدامی مبادرت نرورزیده همیشه آرزو مند قدرت و سلطنت اولیای دولت بودند ولی متأسفانه بعضی اذخا صر مشرف این نیات پاک جمیت را در حضور مبارک سوه تفسیر نموده و بد بختانه موفقی بیاید پاک نوع سوه تقاضی گشته فدیویان را متهم و متعل آسایش مکت فلداده نموده و بالاخره باعث مه خسارت و غرور بزی گشتند فر تمام این مراحل با زهم جمیت پیچیده آمد متعاصبه نداشتند در مقابل قشون دولتی همیشه راه دفاع و پیش گرفته فر این موقع که جمیت متعاصمه سده بدگان حضرت اشرف و برای حفظ قربیت و شرافت سلطنت تصدیق می نمایند با کمال انتظار و صببیت ب حضور مقدس اطمینان کامل میدیم که چاکر و تمام افراد جمیت از این تاریخ کاملاً مطیع اوامر دولت معظم خود بوده و بکلی ترک متعاصه نموده ایم و بیچوجه تو اجرای اوامر مطاعه و در جان فشانی و خدمت نگداری سلطنت فصور نخواهیم ورزید صوم جمیت از طرف ترین اشرف امیدوار بهرام عالی بود و یقین دارم که در سایه مکارم و افتخار آینه شرافت آنها کاملاً تأمین خواهد شد .
< کوچک >

عکس کتاب قابل رویت نبود و این بجایش آمد

تلگراف و توفیق الدوله به میرزا کوچک خان
توسط جناب اجل آقای میرزا احمد خان کبیل جنگل
جناب آقای میرزا کوچک خان زنده اقباله تلگرافی که بعد از ابلاغ مقام بدولت و ترک متعاصه توسط آقای کبیل حکومت مغایزه نموده بودید و اصل گردید با بیچ بیانی نمیتوانم از این پیش آمد سرت قلبی خود را اظهار نمایم زیرا مناقشات اخلاقی که موجب این معجزت و بد بختی شده بصدا له مرتفع گردید با بد بختی خود تبریک بگویم که مشایخ و اعیانان من در رفح این بد بختی که هر دو بته دوام آن متعین شورش جدیدی برای مکت بود مؤثر واقع شده و شام با حسن نیت و صببیت مقاصد غیر خواهانه دولت را استقبال نموده ایم لازم میباید جناب عالی را مستحضر نمایم که هیچ وقت این جانب مایل نبودم این مناقشات و اختلافات دوام پیدا کند بلکه بحسن ظن و اطلاعی که بوطن خواهی و صببیت شایسته کرده بودم بچوا شتم حقیقت را بر جناب عالی مکتشف نموده بنگذارم قوای اخلاقی و فکری و مدای خودتان را بیچوه صرف نمائید عملیات جناب عالی که در موقع برای رفح خطرات سلطنت بود و مقیه بود در موقع دیگر با لکسی جز خرابی و خسارت و شورش بزی نتیجه ای نداشت و تلفات امرای و اشخاص از هر طرف بتبصیح پیورده مال و جان فرزندان سلطنت بود پس باید متعاصم عاقل و خلاقند سلطنت مصلحت را تشخیص داده هیچ وقت بنگذارند نیت خالص و وجدان پاک آنها با شتاب و اغراض فسدین آرایش پیدا کند این جانب همان طور که بوسیله آقای کبیل حکومت در ضمن ابلاغ مقاصد دولت نوشته ام با جناب عالی نظر مسامحه داشته طوره مراد و مسامحت خواهام نرد و امیدوارم حلاکه خودتان حقیقت را دانسته و تظفریس خبر و ملاح سلطنت را داده اید دولت هم از احساسات و وطن پرستانه و غیرت و عصبیت ملی شما استفاده نموده اتحاد صدمت نتیجه مطاوبه خود را که سمدت سلطنت و آسایش اهالی است به صد البته در باب اجرای شرایط بطوری که بلای کبیل حکومت تراز داده اید زودتر تشکیل کمیسیون نموده برای تفرقة جمیت و تسلیم اسامه و تسن تکلیف افراد اقدامات خواهند نمود
(توفیق الدوله ریاست ورزید)

وقایع بعد از کرده تا

جنگلی ها همیشه فهمیدند میرزا احمد خان آذری کفیل حکومت رشک
تلگرافی از طرف آنها بدولت مخابره نموده و بواسطه پاره ای چربانهای دیگر نسبت به
وی بدگمان شده ادرا گرفته و در جنگل محبوس نمودند .

حکومت و ثوق الدوله چنانکه شرح آن در کتاب زندگانی سیاسی سلطان احمد
شاه قاجار آمده سقوط کرد و کابینه مشیرالدوله بطور مسالمت با میرزا کوچک خان
وارد مذاکره شد کابینه مشیرالدوله چنانکه در این کتاب دیدیم ساقط شد و کابینه
سپهدار و سپس کابینه سیاه هریک بعد از دیگری روی کار آمدند و اوضاع کیلان
همچنان بحال خود باقی بود تا کابینه قوام السلطنه که در آخرین روزهای عمر خود به
وقایع کیلان خاتمه داد .

میرزا کوچک خان شخصاً آدم وطن پرست مذهبی و درستی بوده و زمانی که
زمان امور قسمت هائی از کیلان در دستش بوده بطور عدالت و مسالمت با مردم رفتار
میکرده و هرگز تعدی واجتافی از طرف شخص او نسبت باشخاص نمیشده است .
تا آنجائیکه میتوان قضاوت کرد رویهمرفته قیام جنگل منافع و مضاری برای
ایران داشته است ولی بتصور من منافع قیام جنگل بیش از مضار آن بوده است لکن
حدی هم در حفظ استقلال ایران دخالت داشته است . راجع بجنگل بیش از اینها میتوان
چیز نوشت ولی چون طبق اطلاعی که نگارنده این کتاب دارد اخیراً آقای مدنی مدیر
روزنامه پرورش و جمعی دیگر از احرار سابق جنگل در سددند که راجع به این
وقایع کتاب جامعی تالیف نمایند پیش از این راجع بجنگل چیزی ننویسیم و با نکتات
محتول میکنیم .

دیگر گاه روزانه ها ...

<http://rouzaneha.org/GahRouzaneh/DigarGahRouzaneha.htm>

از نگاه فریدون ایل یگی

نوشته های سیاسی

نوشته ها و ترجمه های پراکنده

گالری عکس

فریدون ، دانشی که رفت ...

... از نگاه دیگران

عکسهای شاعران و نویسندگان و ...

کتاب و نشریه آوا نما

ایران در نشریات فرانسوی زبان

رویدادهای ایران و جهان در امروز

از نگاه آراد (م. ایل یگی)

گالری عکس

منتشر شده های 1381

منتشر شده های 1382

منتشر شده های 1383

منتشر شده های 1384

منتشر شده های 1385

چرا «آراد» و نه «محمد»؟